

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคม ผู้สูงอายุดินแดง ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ 4 แบบ คือ แบบคิดนอกเนกนัย แบบคิดเอกนัย แบบดูดซึม และแบบปรับปรุงตามแนวคิดของเดวิด เอ โคลบ ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ดินแดง ปี 2541 จำนวนทั้งสิ้น 51 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้แปลมาจากแบบสอบถามการเรียนรู้ของเดวิด เอ โคลบ (David A. Kolb) ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ 4 ลักษณะ คือ ลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม ลักษณะการสังเกตไตร่ตรอง ลักษณะสรุปเป็นหลักการนามธรรม และลักษณะทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งถ้ามีลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรมร่วมกับลักษณะการสังเกตไตร่ตรอง จะถือว่ามีแบบการเรียนรู้แบบคิดนอกเนกนัย ถ้ามีลักษณะการสังเกตไตร่ตรองร่วมกับลักษณะสรุปเป็นหลักการนามธรรม จะถือว่ามีแบบการเรียนรู้แบบดูดซึม ถ้ามีลักษณะสรุปเป็นหลักการนามธรรมร่วมกับลักษณะการทดลองปฏิบัติจริง ถือว่ามีแบบการเรียนรู้แบบคิดเอกนัยถ้ามีลักษณะการทดลองปฏิบัติจริงร่วมกับลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรมถือว่ามีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง แบบสอบถามทั้งหมดมี 9 ข้อ แต่ละข้อมีข้อความ 4 ข้อความ ให้

ผู้ตอบใส่ง่ายเลขหน้าข้อความทั้ง 4 ของแต่ละข้อ ตั้งแต่เลข 1-4 ซึ่งหมายเลข 1 จะหมายถึงข้อความนั้นตรงกับลักษณะผู้ตอบน้อยที่สุด หมายเลข 2 หมายถึงข้อความนั้นตรงกับลักษณะของผู้ตอบน้อย หมายเลข 3 หมายถึง เป็นลักษณะของผู้ตอบมากและหมายเลข 4 หมายถึง เป็นลักษณะของผู้ตอบมากที่สุด โดยข้อความที่แปลออกมาได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2 ครั้ง

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ประสานงานกับผู้อำนวยความสะดวกศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดงและเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 15 - 30 กันยายน 2541 วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 - 12.00 น.

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ของผู้สูงอายุในแต่ละแบบการเรียนรู้ ผู้สูงอายุชอบแบบการเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ต่อจากนั้นผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบระหว่างเพศกับแบบการเรียนรู้ ระดับอายุกับแบบการเรียนรู้ ระดับการศึกษากับแบบการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมกับแบบการเรียนรู้ โดยทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi - Square , X^2) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1.ลักษณะแบบการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุตอบแบบสอบถาม จำนวน 51 คน พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือชอบทดลอง ชอบการปรับตัว ชอบสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง และชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) รองลงมาอีกคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบตูดซึม) และสุดท้ายชอบนำแนวคิดนามธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหา ชอบงานด้านเทคนิค ไม่ชอบมีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดเอกนัย)

2. ผู้สูงอายุเพศต่างกันมีแบบการเรียนรู้ไม่ต่างกัน ผู้สูงอายุชายชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้อื่นและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล ให้ความสำคัญกับผู้อื่นและประสบการณ์ตรงค่อนข้างน้อย แต่สนใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่านำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูตื้น) ต่อมาคือประเภทชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องปรับตัว ชอบจัดการวางแผนตามที่ตนเองได้กำหนดไว้ มักจะแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ตนเองคิดขึ้นเองมากกว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล เข้าใจคนอื่นได้ง่าย แต่บางครั้งก็ไม่อดทน ใจร้อนดิ่งดัน (แบบปรับปรุง) และประเภทชอบนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคและแก้ปัญหาต่างๆ มากกว่าชอบมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม (แบบคิดเอกนัย) น้อยที่สุด ผู้สูงอายุหญิงชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้อื่นและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุดเช่นเดียวกับเพศชาย รองลงมาแตกต่างจากเพศชายคือชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องปรับตัว ในสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) ประเภทต่อมาคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล ให้ความสำคัญกับผู้อื่นและประสบการณ์ตรงค่อนข้างน้อย แต่สนใจหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูตื้น) และสุดท้ายคือมีความสามารถในการนำแนวคิดนามธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่ามีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม (แบบคิดเอกนัย) น้อยที่สุด

3. ผู้สูงอายุอายุต่างกันมีแบบการเรียนรู้ไม่ต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-65 ปี และ 66->80 ปี ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้อื่นและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องปรับตัว ในสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) มีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล ให้ความสำคัญกับผู้อื่นและประสบการณ์ตรงค่อนข้างน้อย แต่สนใจในหลักการนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปปฏิบัติ (แบบดูตื้น) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาใช้ใน

การแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่ามีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดเอกนัย) ตามลำดับ

4. ผู้สูงอายุที่ระดับการศึกษาต่างกันมีแบบการเรียนรู้ไม่ต่างกัน ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนและผู้สูงอายุที่จบชั้นประถมศึกษา ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง และชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) ประเภทต่อมาคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูดีซึม) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่าชอบสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดเอกนัย) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) และชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) และมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติ (แบบดูดีซึม) เท่ากัน

ผู้สูงอายุที่จบการศึกษต่ำกว่าปริญญา ระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ชอบการลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) รองลงมาคือชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่ามีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดเอกนัย) น้อยที่สุด

5. ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเล่นดนตรีไทย ร้องเพลงไทยสากล ร้องเพลงไทยเดิม และนาฏศิลป์ ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) และชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) และสนใจนำแนวคิดเชิงนามธรรมมากกว่าการนำทฤษฎีไปปฏิบัติ (แบบคิดเอกนัย) น้อยที่สุด

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา(ลีลาศ)ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีมีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมงานประดิษฐ์ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คน และมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูซึม) ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) เท่ากัน

อภิปรายผล

1. การศึกษาแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ दिनแดง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ दिनแดงชอบการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือชอบการลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) ต่อมาคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูซึม) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่ามีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม

(แบบคิดเอกนัย) ตามลำดับ การที่ผู้สูงอายุมีการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ และมีการมองสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดเอกนัย) มากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆมามาก ทำให้ผู้สูงอายุสามารถมองสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดี มัลคัม โนลล์ (Malcolm Knowl, 1980) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าผู้ใหญ่สามารถวิเคราะห์ประสบการณ์ต่างๆได้ดี เพราะผู้ใหญ่ถือว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาก็คือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สรุทล เจนอบรม (2541) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้สูงอายุว่ามี 2 ลักษณะ ลักษณะที่เป็น Fluid Intelligence และ Crystallized Intelligence ลักษณะแรกเป็นลักษณะที่มีมาแต่กำเนิด มีผลมาจากกรรมพันธุ์ จะลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น แต่ลักษณะหลังเป็นสติปัญญาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้ จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นมีประสบการณ์มากขึ้น เรียนรู้มากขึ้นไม่ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ลักษณะนี้ถูกนำมาใช้ในการคิดเชิงเหตุผล การตัดสินใจแก้ปัญหา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นต้น นอกจากเรื่องประสบการณ์แล้ว ผู้สูงอายุยังต้องการมีเพื่อนและยังต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคมของผู้สูงอายุเกี่ยวกับทฤษฎีกิจกรรมที่ว่าผู้สูงอายุยังต้องการทำกิจกรรมที่ตนเองสามารถเข้าร่วมได้ ผู้สูงอายุต้องการเข้าไปมีความสัมพันธ์กับเพื่อน ดังที่สาลี เพ็ญศิริ (2535) ได้กล่าวว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับบุคคลต่างๆของผู้สูงอายุจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้สูงอายุมีแบบการเรียนรู้แบบคิดเอกนัยน้อยที่สุดเพราะแบบการเรียนรู้แบบคิดเอกนัยกล่าวว่าผู้สูงอายุจะชอบงานด้านเทคนิคมากกว่าการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม จึงมีความขัดแย้งกับที่สาลี เพ็ญศิริ (2535) กล่าวมาข้างต้น การเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นอาจเป็นเพียงการเข้าไปเป็นผู้สังเกตการณ์มากกว่าลงมือทำสิ่งต่างๆ ซึ่งตรงตามลักษณะแบบการเรียนรู้แบบคิดเอกนัย กล่าวคือชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ แต่ก็อาจอธิบายได้ว่าวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องการการพักผ่อนหลังจากได้ผ่านการทำงาน ผ่านชีวิตมาอย่างเหน็ดเหนื่อย เป็นวัยที่ต้องการจะลดบทบาท ลดกิจกรรมต่างๆลงจากเดิม อาจเป็นเพราะสภาพทางร่างกายที่ลดลงหรือสภาพจิตใจของผู้สูงอายุเอง การได้นั่งมองหรือเฝ้ามองสิ่งต่างๆรอบตัวอาจเป็นความสุขอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุ ตรงตามทฤษฎีของอิริคสัน ที่กล่าวถึงว่าผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกพึงพอใจในผลของความสำเร็จจากช่วงชีวิตที่ผ่านมา และเกิดความรู้สึกสงบทางจิตจากรู้สึกสุขใจ มองเห็นคุณค่าในตนเองในตอนนั้นนั่นเอง

ผู้สูงอายุที่มีแบบการเรียนรู้แบบคิดเอกนัยจะเป็นผู้สูงอายุที่มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของบูลเตอร์และเลวิส (Bulter and Lewis , 1979) ได้

กล่าวไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นสิ่งที่คงมีอยู่ในช่วงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ศิลปินที่มีชื่อเสียง หรือนักการทูต เป็นต้น

2. ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงชอบการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) เหมือนกัน เป็นเพราะลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในวัยเดียวกันทั้งเพศชายและหญิงมีลักษณะใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิงก็สามารถเรียนรู้แบบใดก็ได้ จึงไม่มีความแตกต่างกันหรือแตกต่างกันน้อยมาก ดังที่อิไรร์ตัน ศรีสวย (2527) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้กับเพศ ผลปรากฏว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รองลงมาแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุชายชอบสรุปหลักการจากข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูดซึม) ซึ่งแตกต่างจากผู้สูงอายุหญิงที่ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง และชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) จากการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชายและระดับการศึกษาของผู้สูงอายุหญิงก็สูงกว่าผู้สูงอายุเพศชายโดยเฉพาะการศึกษาในระดับปริญญาตรี ดังนั้นอาจเป็นไปได้ที่แบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ออกมาจึงไม่มีความแตกต่างกัน

3. ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-65 ปี และ 66->80 ปีชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องปรับตัว ในสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) มีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล ให้ความสนใจกับผู้คนและประสบการณ์ตรงค่อนข้างน้อย แต่สนใจในหลักการนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปปฏิบัติ (แบบดูดซึม) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่ามีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดอเนกนัย) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุระหว่างอายุ 60 - 65 ปี และ 66 - >80 ปี ขึ้นไปมีแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน คือชอบการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) เนื่องจากช่วงอายุ 60 - 80 ปีเป็นช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุนี้จึงมีแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีอายุเท่าใดก็สามารถเรียนรู้และเรียนรู้แบบใดก็ได้ จากงานเขียนของ โคลบ (Kolb) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคนนั้น ผู้เรียนจะเป็นผู้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของตนเองและแบบการเรียนรู้นี้จะค่อนข้างคงที่ ไม่มีการแปรเปลี่ยนไปได้ง่าย โดยเฉพาะในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน

4. ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนและผู้สูงอายุที่จบชั้นประถมศึกษา ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) มากที่สุด รองลงมาคือชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง และชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) ประเภทต่อมาคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูดซึม) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่าชอบสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดเอกนัย) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมปลาย ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) และชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) เท่ากัน รองลงมาคือมีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติ (แบบดูดซึม)

ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญา ระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ชอบการลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) รองลงมาคือชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองเห็นสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความ

สามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) และมีความสามารถในการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาแก้ปัญหาต่างๆ ชอบทำงานด้านเทคนิคมากกว่ามีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคม (แบบคิดเอกนัย)

ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ผู้สูงอายุที่จบชั้นประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้สูงอายุที่จบสูงกว่าปริญญาตรี ชอบการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ ความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) เหมือนกัน ยกเว้นผู้สูงอายุที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีความสามารถในการสรุปหลักการจากข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเชิงเหตุผล สนใจหลักการนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติ (แบบดูซึม) และผู้สูงอายุที่จบต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีที่ชอบการลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน คือมีแบบการเรียนรู้แบบคิดอเนกนัย อาจเป็นเพราะในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงทำให้ผลการศึกษาที่ออกมาไม่มีความแตกต่างกัน แต่ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีมีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลี วัชตะนาวิน (2534) ที่ว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปจะมีความรู้มากกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาในระดับชั้นอื่นๆ ส่วนผู้ที่จบระดับปริญญาตรีมีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุดก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา พรหมศิริ (2535) ที่ทำการศึกษาแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่านิสิตมีผลการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุด ซึ่งผู้สูงอายุที่จบระดับปริญญาตรีมา ยังจดจำประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ในการเรียนในระดับปริญญาตรีมาจนกระทั่งเป็นผู้สูงอายุ ก็คงยังมีแบบการเรียนรู้ที่ชอบลงมือปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ชอบทดลอง ชอบสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา

3. ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเล่นดนตรีไทย ร้องเพลงไทยสากล ร้องเพลงไทยเดิม และนาฏศิลป์ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดอเนกนัย) และชอบลงมือ

ปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง และชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) รองลงมา ชอบแนวคิดเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปปฏิบัติ แบบคิดเอहनัย) น้อยที่สุด

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา(ลีลาศ)ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆได้ดีมีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดเอहनัย) มากที่สุด

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมงานประดิษฐ์ชอบสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คน และมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดเอहनัย) มีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำสมาธิกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สนใจหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ (แบบดูดซึม) ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) เท่ากัน

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา(ลีลาศ) กิจกรรมร้องเพลงไทยสากล กิจกรรมร้องเพลงไทยเดิม และกิจกรรมงานประดิษฐ์ มีแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันคือชอบการสังเกตมากกว่าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆได้ดี มีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ (แบบคิดเอहनัย) อาจเนื่องมาจากการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุนั้น ผู้สูงอายุเพียงต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการมีเพื่อน พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น สาลี เพ็ญศิริ (2535) ยังได้กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุมักเป็นกิจกรรมที่เน้นความสุข ความเพลิดเพลิน ได้นำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ นอกจากนี้ผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งก็ไม่ได้ระบุว่าเป็นกิจกรรมใดบ้าง เพียงแต่บอกว่ากิจกรรมจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข มีการปรับตัวได้ดีเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น มีการมองเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอะไร ผู้สูงอายุจึงมีแบบการเรียนรู้ที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน มีเพียงผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์และกิจกรรมเล่นดนตรีไทยที่ผู้สูงอายุชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ชอบทำงานที่ต้องปรับตัวและสถานการณ์ที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองและชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (แบบปรับปรุง) ซึ่งก็เป็นธรรมชาติของกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทอยู่แล้วว่าต้องลงมือปฏิบัติ ต้องทดลองทำและก็ยังต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นนั่นก็คือผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ต้องมีการฝึกฝนร่วมกับเพื่อนอย่างสม่ำเสมอเป็นในลักษณะ

ของวงดนตรี และเป็นการทำเป็นกลุ่ม เป็นต้น ส่วนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมงานประดิษฐ์ชอบทั้ง การสังเกต การสรุปเป็นหลักการและการลงมือกระทำ คือชอบแบบการเรียนรู้แบบคิดออกแบบแบบดูซึม และแบบปรับปรุงเท่ากัน อาจเพราะลักษณะของกิจกรรมงานประดิษฐ์นั้นต้องใช้ทักษะ การสังเกต การทำความเข้าใจ แล้วจึงลงมือปฏิบัติ ดังนั้นผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้จึงมีแบบ การเรียนรู้หลายแบบด้วยกัน

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าผู้สูงอายุชอบการสังเกตมากกว่าการลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ และมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ มีความสนใจในผู้สอน (แบบคิดออกแบบ) กิจกรรมที่ควรจัดให้กับผู้สูงอายุ นอกจากควรจัดให้เหมาะสมกับเพศ ระดับการศึกษา ระดับอายุของผู้สูงอายุแล้ว ก็ควรจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มีการสังเกตมากกว่าการลงมือปฏิบัติ เช่น การดูวิดีโอ การสาธิตต่างๆ ทั้งด้านที่มีเนื้อหาสาระและเป็นด้านบันเทิงก็ได้ หรือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ทั้งกับคนในวัยเดียวกันหรือกับคนต่างวัยก็ได้ การระดมสมองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การสัมมนากลุ่มย่อย เป็นในลักษณะที่เรียกว่าเป็นสภากาแฟ ไม่ต้องเป็นทางการมากนัก รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปะทุกแขนงเนื่องจากผู้สูงอายุยังมีความสามารถในการจินตนาการและมีความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะกิจกรรมที่ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดงจัดให้แก่ผู้สูงอายุ จำนวน 6 กิจกรรมเท่านั้น คือ กิจกรรมเล่นดนตรีไทย ร้องเพลงไทยเดิม ร้องเพลงไทยสากล นาฏศิลป์ กีฬา (ลีลาศ) และกิจกรรมงานประดิษฐ์ ถ้าจะมีการนำเอาผลการวิจัยในครั้งนี้ไปอ้างอิงควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดด้านต่างๆ อีก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เช่น อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย ซึ่งจะทำงานวิจัยสมบูรณ์และมีประโยชน์ยิ่งขึ้น

2.การสร้างเครื่องมือที่ใช้วัดแบบการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับ คำหรือประโยคที่จะนำไปสอบถาม ควรสร้างให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่จะนำไปใช้ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้สร้างเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.ควรมีการศึกษาเรื่องแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและผู้สูงอายุในต่างจังหวัด

4.ควรมีการศึกษาในระยะยาวและมีการติดตามผลของแบบการเรียนรู้ว่าตั้งแต่วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ จนถึงวัยสูงอายุ ว่าบุคคลนั้นมีแบบการเรียนรู้เปลี่ยนไปหรือไม่ อาจทำการศึกษาในกลุ่มที่แตกต่างกัน เช่น ศึกษาบุคคลกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในเมือง และศึกษาบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในชนบทแล้วนำมาเปรียบเทียบกัน เป็นต้น

5.ควรมีการศึกษาในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านอื่นๆอีกที่นอกเหนือจากที่งานวิจัยได้ทำไว้ ซึ่งมีเพียง 6 กิจกรรมเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย